

**מסמך הכנה לדיון הקבוע ליום 18.1.2017 – בהצעת חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי,
התשע"ו-2016**

המשך - חלק ג' – הליכי חדלות פירעון לגבי יחיד (סעיפים 152 עד 170)

סעיף 152 המוצע: סמכות בירור

סמכות **בירור חקירה** 152. (א) הנאמן יזמן את היחיד **לבירור לחקירה** לשם בדיקת מצבו הכלכלי; **הממונה בידי נאמן** רשאי מיוזמתו, או לבקשת היחיד, **אלא אם כן סבר הממונה כי מתקיימות נסיבות מיוחדות שבשלהן הבירור החקירה אינו אינה דרושה לבצע את החקירה בעצמו, או באמצעות עובדי המדינה הכפופים לו, אם מצא כי מתקיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת.**

(אב) **בהודעת הזימון יצוין מועד החקירה, מיקומה וזכויותיו של היחיד, לרבות זכותו לעורך-דין וכן זכויותיו לפי סעיף 47 לפקודת הראיות; קבע השר טופס לעניין זה – יישלח הזימון בהתאם לטופס.**

(אג) **בירור חקירה לפי סעיף זה יתועדת תועד באמצעות הקלטה ובפרוטוקול שיימסר ליחיד, אך רשאי הנאמן אם מצא כי הדבר דרוש לחקירה, למסור ליחיד את את ההקלטה והפרוטוקול רק לאחר סיום הבירור, ואף גלאחר שהסתיימו החקירות המתנהלות לפי סעיף 281 הנוגעות להליך חדלות הפירעון לגבי היחיד.**

(אד) **השר, באישור ועדת החוקה רשאי לקבוע יקבע הוראות לעניין אופן ניהול הבירור החקירה לפי סעיף זה, ובכלל זה מועדי החקירה ומיקומה.**

(אה) **הממונה יפקח על אופן ניהול הבירור החקירה בידי הנאמנים, ובכלל זה יבצע בדיקות תקופתיות לשם כך.**

(אז) **סבר הנאמן כי לשם בדיקת מצבו הכלכלי של היחיד נדרשת חקירה כאמור בסעיף 281 רשאי הוא לפנות לבית המשפט בבקשה שיקיים חקירה לפי אותו סעיף.**

(אז) **היחיד יהיה רשאי לפנות לממונה בבקשה שיחקור את התנהלות הנאמן בחקירה בהתאם לסעיף 274.**

הערות:

- עניינו של הסעיף בסמכויות הבירור המוקנות לנאמן, ואשר נועדו בעיקר לשם בדיקת מצבו הכלכלי של היחיד בבירור פרונטלי עמו. מטבע הדברים, הליך הבירור, בוודאי כאשר הוא נעשה בידי הנאמן שהוא אדם פרטי, הוא הליך רגיש שיכולה להיות בו פגיעה בחייב ובזכויותיו.

- מוצע לקבוע כי הנאמן יהיה רשאי לזמן את היחיד לבירור, אלא אם כן מצא הממונה כי קיימות נסיבות מיוחדות שבשלהן הבירור אינו נדרש, וכן כי פרוטוקול הבירור יימסר לידי היחיד, אלא אם נדרשות חקירות של אנשים נוספים.
- מוצע כי הממונה יפקח על אופן ניהול הבירור בידי הנאמנים. יוער, כי בדברי ההסבר להצעה מובהר שהפיקוח אינו נקודתי או פרטני אלא **מערכתי**.
- סמכות מקבילה מעוגנת כיום בסעיף 18 לפקודת פשיטת הרגל העוסק בביצוע "חקירה". הסעיף אינו מפרט את אופן ביצוע החקירה. סעיף קטן (ו) מפרט מי מורשה לבצע את החקירה, ומבהיר כי זו יכולה להתבצע על ידי הכונס הרשמי (הממונה) או מי שהוסמך על-ידו בכתב ("חקירה, דרישת מידע או מסמכים וקבלתם מכל אדם או רשות, יבוצעו על ידי הכונס הרשמי או מי מעובדיו שהוסמך לכך על ידיו בכתב").

לדיון:

1. האם נכון לקרוא להליך "בירור" להבדיל מ"חקירה"? הדברים אמורים במיוחד נוכח העובדה שאין כוונה לצמצם את ההליך ביחס לחקירה אלא רק להבחין בין הגורם שמבצעה – הנאמן או בית המשפט.
2. האם אין מקום לאפשר לממונה, מיוזמתו או לבקשת החייב, לקבוע שהחקירה תיערך בפניו, או בפני אחד מעובדיו, ולא בפני הנאמן, **בנסיבות מיוחדות המצדיקות זאת?**
3. האם אין מקום להבהיר כי אותן הגנות המוקנות לחייב בסעיף 281 לעניין חקירה בבית המשפט יחולו גם על חקירה בידי הנאמן? ככל שקיימת זכות לעורך דין, באילו נסיבות הוא צפוי להיות מיוצג על-ידי הסיוע המשפטי?
4. האם לא ראוי לחייב הקלטה קולית של הליך החקירה, כדי לאפשר פיקוח טוב יותר על עבודת הנאמנים?
5. האם אין מקום להבהיר כי הממונה יערוך בדיקות תקופתיות מדגמיות של אופן ביצוע החקירות על סמך הפרוטוקולים וההקלטות שלהן?
6. האם אין מקום להדגיש כי יש לחייב אפשרות לפנות בבקשה לחקור את התנהלות הנאמן בחקירה, בהתאם לסעיף 274 להצעה?

סעיף 153 המוצע: דוח ממצאי הבדיקה

- דוח ממצאי הבדיקה
153. (א) עם סיום בדיקת המצב הכלכלי של היחיד ולא יאוחר מתום תשעה חודשים ממועד מינוי הנאמן, יגיש הנאמן לממונה דוח ובו ממצאי לעניין מצבו הכלכלי של היחיד והנסיבות שהובילו למצבו (בפרק זה – דוח ממצאי הבדיקה).
- (ב) הממונה רשאי לדחות את המועד להגשת דוח ממצאי הבדיקה אם סבר כי יש הצדקה לכך עקב מורכבות הבדיקה או בשל אי-שיתוף פעולה מצד היחיד, לרבות בשל אי-הגשת דוח בידי היחיד לפי סעיף 145.

(ג) דוח ממצאי הבדיקה יתייחס בין השאר לאלה:

מוצע סדר אלטרנטיבי:

(1)	(2)	נכסי קופת הנשייה;
(2)	(4)	תביעות החוב שאישר הנאמן, ותביעות חוב תלויות ועומדות;
(3)	(3)	פעולות שביצע הנאמן במהלך תקופת הבדיקה;

- (4) (7) פעולות שביצע היחיד הנחזות להיות פעולות להעדפת נושים, לגריעת נכסים מקופת הנשייה או להברחת נכסים, כמשמעותן בסימן ב' לפרק ב' בחלק ד';
- (5) (5) פעולות היחיד והנסיבות שבשלהן נוצרו החובות;
- (6) (6) התנהלות היחיד במהלך התקופה שבה נערכה בדיקת מצבו הכלכלי.
- (7) (1) מקצועו והשכלתו של היחיד.
- (ד) הנאמן ימסור העתק מהדוח ליחיד ויודיע לנושים על הגשתו; כל נושה רשאי לעיין בדוח, למעט בחלקים אותם יגדיר הנאמן כפרטיים.
- (ה) היחיד רשאי להעביר לממונה את התייחסותו לדוח בתוך 30 ימים ממועד מסירת הדוח. באופן ובמועד שיקבע השר.
- (ו) השר, באישור ועדת החוקה, רשאי לקבוע יקבע הוראות לעניין דוח ממצאי הבדיקה ובכלל זה לעניין אופן עריכת הדוח והפרטים שייכללו בו, ולעניין ההודעה לנושים על הגשת הדוח וזכות העיון בו.

הערות:

- מוצע כי בסיומה של הבדיקה יגיש הנאמן לממונה דוח המפרט את ממצאי הבדיקה. במסגרת הדוח, מוצע כי הנאמן יידרש לפרט את מלוא ממצאיו לגבי מצבו הכלכלי של היחיד, לרבות מקצועו והשכלתו והנסיבות שהובילו אותו למצבו הכלכלי. כמו כן, יפרט הנאמן ממצאים המעידים על העדפת נושים, גריעת נכסים מקופת הנשייה או הברחת נכסים. על פי המוצע, יפרט הנאמן גם פעולות נוספות שביצע במהלך תקופת הבדיקה.
- מוצע לקבוע כי הנאמן יגיש את דוח ממצאי הבדיקה בתוך **תשעה חודשים** ממועד מינויו. קביעת מסגרת זמן קשיחה נועדה לתמרץ את הנאמן לפעול במהירות כדי לאפשר גיבוש תכנית לשיקום כלכלי מהר ככל הניתן. ניתן להאריך את התקופה במקרים מורכבים או כשהיחיד אינו משתף פעולה עם הנאמן.
- דוח ממצאי הבדיקה מהווה את התשתית העובדתית העיקרית לקביעת תכנית השיקום הכלכלי של היחיד. על כן, מוצע לכלול בו פרטי מידע הרלוונטיים להצעת הממונה לצו לשיקום כלכלי ולשיקולים שבית המשפט ישקול בהחלטתו על תקופת התשלומים וגובהם.
- בשל המרכזיות של הדוח בקביעת הצו לשיקום הכלכלי ברור כי גם לחייב עצמו וגם לנושים עניין רב בעיון בדוח. בהתאם לכך, מוצע לקבוע שיהיה להם זכות עיון בדוח, וכי לחייב עצמו תהיה זכות להעביר לממונה את התייחסותו לדוח.

לדין:

- האם לא ראוי לקבוע מועד קשיח להגשת התייחסות החייב לדוח כבר במסגרת החוק (ולא להמתין לתקנות), הדברים אמורים במיוחד בהתחשב בכך שמוצע לקבוע שהממונה יגיש הצעה לתכנית שיקום כלכלי **בתוך 60 ימים** ממועד מסירת הדוח על-ידי הנאמן?
- האם לא ראוי לאפשר לנאמן להגדיר חלקים מסוימים של הדוח כפרטיים ולמנוע את חשיפתם בפני הנושים, כשם שנעשה בסעיף 137 המוצע?

סימן ג': הצעת הממונה לצו לשיקום כלכלי והדיון בה

הצעת הממונה 154. (א) הממונה יגיש לבית המשפט, בתוך 60 ימים מהמועד שמסר לו הנאמן את דוח ממצאי הבדיקה, הצעת תכנית לשיקומו הכלכלי של היחיד (בסימן זה – הצעת הממונה).

(ב) הצעת הממונה תכלול התייחסות לכל העניינים שיש לכלול בצו לשיקום כלכלי לפי פרק ח', וכן את הממצאים שעל בסיסם גובשה ההצעה ובכלל זה –

(1) הממצאים לפי דוח ממצאי הבדיקה;

(2) התקיימות תנאים שבשלהם יש להטיל על החייב חובת תשלומים לפי סימן ב' לפרק ח' או לתת לו הפטר לאלתר לפי סימן ג' לפרק האמור;

(3) התקיימות תנאים שבשלהם ניתן להאריך או לקצר את תקופת התשלומים לפי סעיף 163.

(ג) הממונה ימסור ליחיד את הצעתו, יודיע לנושים על הגשת ההצעה ויעמידה לעיונם; השר, באישור ועדת החוקה, יקבע הוראות לעניין זכות העיון לפי סעיף קטן זה.

תגובת היחיד והנושים להצעת הממונה 155. היחיד והנושים רשאים להגיש לבית המשפט את תגובתם להצעת הממונה במועד ובאופן שיקבע השר.

הגדרות:

”הפטר” לגבי חייב שהוא יחיד – כמשמעותו בפרק ט' לחלק ג'.

”צו לשיקום כלכלי” לגבי חייב שהוא יחיד – צו ובו תכנית לפירעון חובותיו ולשיקומו הכלכלי של יחיד שניתן לגביו צו לפתיחת הליכים, כמשמעותו בפרק ח' לחלק ג'.

הערות:

- מוצע לקבוע כי בתוך 60 ימים ממועד קבלת דוח ממצאי הבדיקה מהנאמן, יגיש הממונה לבית המשפט את הצעת תכנית השיקום הכלכלי. מוצע לקבוע כי הצעת הממונה תכלול התייחסות לממצאי דוח הבדיקה, התקיימות תנאים לתשלומים או הפטר והתקיימות תנאים לקיצור או הארכת תקופת התשלומים.
- עוד מוצע כי הממונה ימסור לחייב את ההצעה ויעמידה לעיון הנושים. היחיד והנושים יהיו רשאים להגיש לבית המשפט את תגובתם להצעת הממונה, לפי המועדים שייקבע השר.

סימן ד': הוראות שונות לתקופת הביניים

- תשלום דמי מחיה 156. (א) עם מתן צו לפתיחת הליכים או בהקדם האפשרי לאחר מכן יקבע הממונה דמי בתקופת הביניים מחיה כהגדרתם בסעיף 162(א) שיוקצו ליחיד מעת לעת במהלך תקופת הביניים, מהשתכרותו מעבודה או מכל מקור אחר.
- (ב) הממונה רשאי להורות כי השתכרותו של היחיד מעבודה או מכל מקור אחר שממנה משולמים דמי המחיה, כולה או חלקה, לא תהיה חלק מנכסי קופת הנשייה וכי היחיד יותיר בידיו את דמי המחיה ויעביר לנאמן את היתרה בתשלומים עתיים באופן שירה הממונה.
- (ג) אין בהוראת סעיף זה כדי לגרוע מהוראות סעיפים 303 או 311 לחוק הביטוח הלאומי או מהוראה בחיקוק אחר המחילה את הסעיפים האמורים או הקובעת הסדר דומה להסדר הקבוע בהם.
- (ד) בית המשפט רשאי, לאחר שנתן לנושים הזדמנות להשמיע את טענותיהם, לאשר לנאמן להעביר לידי היחיד סכומים נוספים מתוך נכסי קופת הנשייה הדרושים ליחיד או לתלויים בו, אם מצא כי הדבר מוצדק בנסיבות העניין.
- (ה) הממונה רשאי, מיוזמתו או לבקשת היחיד או נושה, לשנות את גובה דמי המחיה ואופן תשלומם אם מצא כי השתנו הנסיבות או התגלו עובדות חדשות המצדיקות זאת.

הערות:

- עם מתן הצו לפתיחת הליכים עוברים כל נכסי היחיד לניהולו של הנאמן. נכסים אלו כוללים גם נכסים וכספים נוספים שיקבל היחיד עד לסיום הליכי חדלות הפירעון, ובהם גם הכנסתו השוטפת. לכן, יש להקצות ליחיד, סכום לצרכי מחייתו וצרכי התלויים בו.
- ההקצאה יכולה להיות באחת משתי דרכים (המבוססות על סעיף 111 לפקודת פשיטת הרגל):
  - העברת משכורתו של הממונה לנאמן שיקצה ליחיד ממנה (או מהשתכרותו ממקור אחר) "דמי מחיה".
  - החרגת הכנסתו השוטפת של היחיד, כולה או חלקה, מנכסי קופת הנשייה – תוך שהיחיד מותר בידיו את דמי המחיה ומעביר לנאמן את היתרה בתשלומים עתיים, כפי שירה הממונה.
- מוצע להבהיר כי הממונה אינו רשאי לקבוע **שגמלה שמקבל היחיד** שלגביהם חלים סעיף 303 או סעיף 311 לחוק הביטוח הלאומי (המונעים העברת זכויות בגמלה או הקנייתה לכני"ר או לנאמן בפשיטת רגל), תיכלל בנכסי קופת הנשייה, או הוראת חיקוק אחר הדומה לאלו. עם זאת, גמלה כאמור תובא בחשבון בקביעת הכנסות היחיד ודמי המחיה.
- מוצע להסמיך את בית המשפט, לאחר שנתן לנושים הזדמנות להשמיע את טענותיהם, להעביר לידי היחיד סכומים נוספים מתוך נכסי קופת הנשייה הדרושים ליחיד או לתלויים בו.
- עוד מוצע לאפשר לממונה לשנות את גובה דמי המחיה לבקשת היחיד או לטובתו, בשל שינוי נסיבות או בשל גילוי עובדות חדשות המצדיקות זאת.

לדין: האם אין טעם לקבוע את ההגדרה של "דמי מחייה" כבר בסעיף זה, שכן מדובר בסעיף הראשון העושה שימוש בביטוי?

סעיף 157 המוצע: כללי דמי מחיה בכבוד

כללי דמי מחיה 157. השר, באישור ועדת החוקה, יקבע כללים לחישוב דמי המחיה בהתאם להוצאות בכבוד המחיה הבסיסיות הדרושות ליחיד ולתלויים בו כדי להתקיים בכבוד (בחלק זה – כללי המחיה בכבוד).

הערות:

- מוצע לקבוע כללים לחישוב דמי המחיה. זאת על מנת ליצור אחידות ושוויון בין החייבים ולאפשר קביעת דמי מחיה על יסוד כלים סטטיסטיים אחידים. כללים אלו אף אמורים להפחית את ההתדיינויות הרבות המוקדשות לנושא ומטילות עומס על המערכת.
- קביעת דמי המחיה (כללי) – דו"ח שבחן את סוגיית ההכנסה המינימלית הנדרשת לקיום בכבוד¹ בעשר מדינות רווחה שונות, הגדיר "הכנסה מינימלית לקיום בכבוד" כקריטריון הזוכה להכרה פורמלית מצד השלטון ומשקף תפיסות חברתיות בעלות תמיכה ציבורית הנוגעות לצרכים המינימליים הסבירים של הפרטים החיים באותה חברה. קיימות שלוש שיטות עיקריות לקביעת מינימום לקיום בכבוד:
  - על בסיס סל הוצאות משפחתיות. הסל משתנה ביו מדינות מבחינת מרכיביו ואופן מדידתו.
  - שילוב של נתונים מתוך סקרי הוצאות ועמדות עם הערכות מומחים לגבי צרכים בסיסיים.
  - קביעת שיעור מסוים מההכנסה, השכר, או גמלת הביטחון הסוציאלי המקובלים בחברה.

קביעת דמי מחיה בהצעת החוק (דוח ועדת חריס):

בהצעת החוק לא מוגדרים דמי המחיה בכבוד אליהם מכוון החוק, וכן לא דרך החישוב אותה צפוי השר לקבוע בכללים. עם זאת, דברי ההסבר להצעת החוק מפנים לדוח הוועדה לבחינת תכנית הפירעון בהליך פשיטת הרגל בראשות פרופ' רון חריס (להלן – "ועדת חריס"). ועדת חריס הוסמכה על ידי הכונס הרשמי להמליץ על פרמטרים אחידים לגיבוש תכנית פירעון אישי לחייב המצוי בפשיטת רגל, כתנאי לקבלת הפטר, ועל פרמטרים מובנים לחישוב דמי המחיה. הדוח הוגש לשרת המשפטים ביום 16.12.2015.

הצורך בקביעת פרמטרים מובנים לחישוב דמי המחיה נבע מהקשיים שנוצרו בשל הבדלי גישות בין גורמים שונים הבוחנים את יכולתו הכלכלית של החייב והעדר הנחיות אחידות שהביאו לפגיעה בשוויון ולפערים ניכרים בגובה התשלום הנדרש מחייבים בעלי מאפיינים דומים כתנאי לקבלת הפטר בהליך פשיטת הרגל. הוועדה ציינה שמאחר שגובה החזר נקבע באופן אינטואיטיבי, לעיתים נקבעות תכניות החזר שחייבים אינם מסוגלים לעמוד בהן ובמקרים אחרים נקבעות תכניות שאינן ממצות את יכולותיהם. הוועדה גם הגיעה למסקנה כי אם משווים את **טבלת הסכומים הפטורים מעיקול** בחוק הגנת השכר, התשי"ח-1958, להוצאות הדרושות למחייה בכבוד,

¹ שמואל שי ונטליה מירוניצ'ב, מהי ההכנסה המינימלית הדרושה לקיום בכבוד? הצגה ויישום של גישת הרווחה היחסית הראשונית, מכון ון ליר, עמ' 9, יולי 2003.

מוצאים כי במרבית המקרים הסכומים הקבועים בחוק הגנת השכר אינם מספיקים לחייב ולבני משפחתו ואינם מגנים עליו מפני חיים בעוני.

על כן, המליצה הוועדה על קביעת כלי עזר ממוחשבים הבנויים על ממצאים סטטיסטיים לצורך חישוב התשלום החודשי. מבחינה מהותית הוועדה המליצה לקבוע את סכום התשלום החודשי שיושת על חייב במסגרת תכנית הפירעון בהתאם למלוא ההכנסה הפנויה שלו, בניכוי דמי המחיה שלו. זאת בהתבסס על שלושה רכיבים עיקריים: רכיב ההוצאות, רכיב ההכנסות ורכיב בני המשפחה (התלויים).

לעניין רכיב ההוצאות – הוועדה קבעה כי רכיב זה כולל את סכום ההוצאות הבסיסיות הדרוש לחייב ולמשפחתו למחיה הולמת בכבוד. הוועדה המליצה לקבוע את סכום ההוצאות בהסתמך על **אומדן ארצי (ולא בהתאם למקום המגורים)**, כתקציב הוצאות כולל שיוותר בידי החייב ובני משפחתו את החופש להתנהל לפי צרכיהם והעדפותיהם האישיות, בלא בחינה פרטנית של כל הוצאה והוצאה. תקציב זה אמור להיות מחושב על בסיס מערכת ממוחשבת תומכת החלטות, אשר ניתן לסטות ממנה במידת הצורך. לצד הוצאות המחיה המשפחתיות ה"כלליות" שיחושבו כאמור, תתאפשר הכרה בהוצאות חריגות **נוספות**, דוגמת הוצאות בריאות חיוניות; הוצאות טיפול בילדים קטנים והוצאות תמיכה בתלויים שאינם גרים עם החייב.

הוועדה נמנעה במכוון מלאמץ את ההגדרה הרשמית של "קו העוני" בישראל², לצורך הגדרת הסכום הדרוש לחייב, שכן הגדרה זו, העומדת על כמחצית ההכנסה החציונית במשק, מתייחסת לצד ההכנסות ואינה בוחנת אם ההוצאה המשפחתית של פושט הרגל הולמת את הצרכים הבסיסיים הדרושים לו למחייה בכבוד. במסגרת חישוב זה הוועדה התבססה על סל המזון שחושב על ידי משרד הבריאות בראשות ד"ר ניצן-קלוסקי (בשנת 2003). באשר להוצאה על "לא-מזון", הוועדה סברה כי אין מדריך טוב להרכב ההוצאה על מוצרים ושירותים בתחום זה, ועל כן התבססה על המודל של הבנק העולמי בעניין זה. באשר לשיעור הקצאת נטל תשלום הוצאות המחיה המשפחתיות בין החייב לבין בן זוגו, סברה הוועדה כי יש לחלק את נטל תשלום ההוצאות בין החייב לבן זוגו **בהתאם ליחס שבין הכנסותיהם**.

לעניין רכיב ההכנסות – התייחסה הוועדה לכלל הכנסות החייב, לרבות הכנסות מעבודה, הכנסות בעין מדירה בבעלות עצמית, והכנסות מגמלאות. אשר להכנסות בן הזוג, הוועדה סברה שאין להתייחס להכנסת בן הזוג לצורך פירעון החובות, וזאת לאור ההפרדה הרכושית הקבועה בדן. עוד סברה הוועדה כי אין לשקלל במסגרת ההכנסות הנוספות, עזרה של בני משפחה. בסופו של דבר, הוועדה הגיעה לכדי נוסחה המבוססת על נתונים סטטיסטיים רלוונטיים לצורך חישוב כושר ההשתכרות. ההסבר המלא לחישוב מצוי בנספח 21 לדוח הוועדה (עמ' 95 לדוח).

התלויים בחייב – הוועדה סברה כי בעת קביעת התשלום החודשי, יש להתחשב בבני המשפחה התלויים החיים עם החייב. הוועדה המליצה להגדיר את בן הזוג והתלויים, כ"בני המשפחה" הרלוונטיים לקביעת ההכנסה הפנויה בעת קביעת התשלום החודשי. במסגרת התלויים: ילדיו הקטינים של החייב וכן ילד עד גיל 24 אם עיקר זמנו מוקדש לסיום לימודים במוסד חינוכי על יסודי; ילד המשרת שירות סדיר במסגרת צבאית, קדם צבאית או שירות לאומי-אזרחי, או בעתודה; וילד מעל גיל 18 שמטעמים בריאותיים אינו מסוגל לכלכל עצמו. עוד תלויים בהם הציעה הוועדה להכיר הם הורי החייב, אם מטעמים בריאותיים או מחמת גילם הם אינם מסוגלים לכלכל את עצמם וכן אחרים שאינם מסוגלים לכלכל עצמם ותלויים בחייב. הוועדה סברה כי לגבי תלויים

² לפי דו"ח חריס ההגדרה קיימת בישראל מאז שנת 1971, עמ' 45.

המתגוררים עם החייב יש להתייחס גם להכנסות התלויים – וזאת על מנת לצמצם את התמיכה של החייב לתלויים למידה הדרושה להם למחייתם.³ במקרה שהחייב מתגורר גם עם בן זוג, יצורפו הכנסות התלויים בחלק יחסי להשתתפות החייב בהוצאות המחיה המשפחתיות.

לדין: האם לא כדאי לשקול לשלב את הסעיף כחלק מסעיף 162 להצעה?

סעיף 158 המוצע: הפעלת עסקו של היחיד במהלך תקופת הביניים

- הפעלת עסקו של 158. (א) הממונה יורה על הפעלת עסקו של היחיד במהלך תקופת הביניים, לבקשת היחיד במהלך תקופת הביניים או בהסכמתו, אם שוכנע כי הפעלת העסק לא תפגע בשיקומו הכלכלי של היחיד או בנושיו, ורשאי הוא להתנות את הפעלת העסק בתנאים ולקבוע מגבלות בהפעלתו כדי להבטיח את עניינם של הנושים.
- (ב) הממונה רשאי להורות על הפעלת עסקו של היחיד במהלך תקופת הביניים, בידי הנאמן או מי מטעמו, גם בלא הסכמת היחיד, אם שוכנע כי ההפעלה תשיא את שיעור החוב שייפרע לנושים.
- (ג) על הפעלת עסקו של היחיד יחולו הוראות סימן ב' לפרק ז' בחלק ב', בשינויים המחויבים.

הערות:

- ביסוד הסעיף המוצע עומדת ההנחה כי במצבים מסוימים המשך הפעלתו של עסק שבבעלותו של חייב-יחיד יכולה להועיל לנושים או לחייב עצמו. מאחר שהתועלת שעשויה לצמוח לחייב היא לא בהכרח תועלת כלכלית (אלא שיקומית), מוצע לקבוע כי אם היחיד מעוניין בהמשך הפעלת העסק, אין הכרח להראות שהפעלת העסק תגדיל את קופת הנשייה, ודי בכך שהממונה שוכנע כי לא יהיה בהפעלה כדי לפגוע בשיקומו הכלכלי של היחיד או בנושיו. הממונה רשאי להתנות את הפעלת העסק בתנאים ולהטיל מגבלות על הפעלתו, כדי להבטיח שההפעלה לא תפגע בנושים.
- במצבים שבהם הפעלת העסק נעשית שלא בהסכמתו של היחיד, יש להראות כי הפעלתה תועיל לנושים. במקרה כזה מוצע לאפשר את הפעלת העסק גם על ידי הנאמן או אדם מטעמו.
- מוצע להחיל על הפעלת עסקו של היחיד את הוראות סימן ב' לפרק ז' בחלק ב' להצעת החוק, העוסקות בהפעלתו של התאגיד, ובכלל זה בהגבלות על נושים בעלי זכויות פירעון מיוחדות, שימוש בנכסים משעובדים במהלך העסקים הרגיל או שלא במהלך העסקים הרגיל, אפשרויות לנטילת אשראי חדש, האפשרות לבטל חוזים קיימים או להורות על המשך ביצועם וכיו"ב.

לדין: האם אין מקום להבהיר בסעיף כי בעת ההחלה של הוראות סימן ב' לפרק ז' בחלק ב' על עסק המופעל

על-ידי החייב, ההחלטות הרלוונטיות ייעשו על-ידי הנאמן או על-ידי בית המשפט, כאמור בסעיפים

האמורים, ולא באמצעות פנייה לממונה?

³ פסקה 92, עמ' 55 לדוח ועדת חריס.

סעיף 159 המוצע: זכות הנאמן לבטל חוזה קיים שאין עילה לביטולו

159. **מבלי לגרוע מהאמור בסעיף 158(ג)**, לנאמן תהיה נתונה הסמכות לבטל חוזה קיים חוזה קיים שאין עילה לביטולו כהגדרתו בסעיף 66 שהיחיד הוא צד לו, בהתאם להוראות סעיף 67, ויחולו לעניין זה הוראות סעיפים 69, 70, 73 ו-74(א), בשינויים המחויבים.

הערות: מוצע לקבוע לעניין חוזים שהיחיד הוא צד להם הוראה מקבילה להוראת סעיף 96, העוסק בתאגיד בפירוק, המקנה לנאמן סמכות לביטול חוזים קיימים שהיחיד הוא צד להם.

דיון: כדאי להבהיר שסעיף מוצע זה, החל על כל החייבים, אינו גורע מהאפשרויות הרחבות יותר העומדות ליחיד ולנאמן המבקשים להמשיך ולהפעיל עסק של היחיד.

סעיף 160 המוצע: מימוש נכסי קופת הנשייה וחלוקתם באישור הממונה

160. במהלך תקופת הביניים לא יממש הנאמן נכס מנכסי קופת הנשייה ולא יפעל לחלוקת הנשייה וחלוקתם באישור הממונה. הנכסים כאמור אלא באישור מראש מאת הממונה.

הערות: ככלל, בתקופת הביניים מנוהלים נכסיו והכנסותיו של היחיד ואינם ממומשים, וזאת עד למתן צו לשיקום כלכלי המתווה את הליך השיקום וניהול נכסי היחיד. בהתאם לכך, מוצע לקבוע במפורש כי הנאמן לא יממש בתקופת הביניים נכסים אלא באישור מראש מאת הממונה, במצבים המצדיקים זאת.

פרק ח': צו לשיקום כלכלי

כללי:

התכלית העיקרית של הליכי חדלות הפירעון מבחינתו של היחיד היא **ההפטר** – השלב המאפשר לו "לפתוח דף חדש" בחייו כשהוא פטור מחובותיו. הפיכת ההפטר **לחלק מובנה** בהליך חדלות הפירעון, במקום הליך נפרד הנעשה בהתאם לבקשת החייב או הכנ"ר (בדין הקיים - סעיפים 61 ו-67 לפקודת פשיטת הרגל), וכן הבניית שיקול הדעת של בית המשפט בקביעת **מועד ההפטר והדרישות לקבלת הפטר**, מהווים את אחד השינויים העיקריים בהצעת החוק לעומת הדין הקיים.

מטרתו של צו השיקום הכלכלי לקבוע בשלב מוקדם ככל האפשר תכנית ברורה ומוגדרת לפירעון חובותיו של היחיד וכן את מועד ההפטר. התכנית קובעת מהו גובה התשלום החודשי לקופת הנשייה וכמה זמן תמשך תקופת התשלומים, כשעמידה של היחיד בתשלומים ובהתחייבויות שהוטלו עליו לפי הצו, תזכה אותו בהפטר מחובותיו. יצוין כי קביעת הוראות ברורות באשר למבנה התכנית ותוכנה יכולה לסייע לנושים וליחיד, להגיע להסדר חוב מוסכם, אף מחוץ למערכת פשיטת הרגל.

סעיף 161 המוצע: צו לשיקום כלכלי

סימן א': תוכן הצו

צו לשיקום כלכלי 161. (א) לאחר הגשת הצעת הממונה לפי סעיף 154, ולאחר שקיים דיון בהצעתו, יקבע בית המשפט, בהקדם האפשרי, בצו לשיקום כלכלי שייתן, תכנית לפירעון חובותיו של היחיד ולשיקומו הכלכלי.

(ב) בצו לשיקום כלכלי יקבע בית המשפט, בין השאר, הוראות בעניינים אלה:

(1) חובת תשלומים שתחול על היחיד ותיקבע בהתאם להוראות סימן ב' (בחלק זה – חובת התשלומים), ובכלל זה הוראות לעניין גובה התשלומים והתקופה שבה תחול חובת התשלומים (בחלק זה – תקופת התשלומים), ודמי המחיה שיוותרו בידי היחיד, בהתאם לכללי דמי המחיה, ואולם אם מתקיימים ביחיד התנאים למתן הפטר לאלתר לפי סימן ג', יורה בית המשפט בצו לשיקום כלכלי על הפטר לאלתר של היחיד;

(2) הנכסים שייכללו בנכסי קופת הנשייה בהתאם להוראות סעיף 164, ובהפטר לאלתר – בהתאם להוראות סעיף 167(ב);

(3) אופן מימוש נכסי קופת הנשייה;

(4) הגבלות כאמור בסימן א' לפרק ז' או חלקו, שיחולו על היחיד לתקופה שיורה בית המשפט, אם מצא כי ההגבלות נחוצות לצורך הגנה על הנושים או כדי למנוע מהיחיד להגדיל את חובותיו;

(5) הכשרה להתנהלות כלכלית נכונה שיעבור היחיד, אם מצא בית המשפט כי הנסיבות שהובילו לחדלות הפירעון מצביעות על כך שהכשרה כאמור נחוצה-תסייע לצורך שיקומו הכלכלי של היחיד; הכשרה כאמור תבוצע בהתאם לכללים שיקבע השר, באישור ועדת החוקה.

(6) חובות היחיד שלגביהם לא יחול הפטר בהתאם להוראות סעיף 175.

הערות

- ההפטר אינו נכלל בתוכן הצו לשיקום כלכלי אך הוא מהווה חלק בלתי נפרד מהצו, שכן השלמת חובת התשלומים הקבועים בצו התשלומים פוטרת את היחיד מיתרת חובותיו.
- צו השיקום הכלכלי ניתן על ידי בית המשפט לאחר דיון מתקיים בפניו. במסגרת הצו על בית המשפט להידרש לעניינים אלה:

(1) **חובת התשלומים שתחול על היחיד ובכלל זה גובה התשלומים והתקופה לתשלומים** – אלו תלויים במצבו הכלכלי ובהתנהלותו. ואולם, אם פוטנציאל ההשתכרות של היחיד מספיק רק לסיפוק צרכיו השוטפים, רשאי בית המשפט לתת לו הפטר לאלתר ללא חובת תשלומים.

(2) **אילו נכסים מנכסי היחיד יכללו בנכסי קופת הנשייה** – הכוונה לנכסים קיימים, נכסים שיגיעו בתקופת התשלומים וכן נכסים שיגיעו לאחר תום תקופת התשלומים.

(3) **אופן מימוש נכסי קופת הנשייה.**

(4) **ההגבלות שיחולו על היחיד** – ההגבלות מפורטות בסימן א' לפרק ז'. מאחר שבשלב זה כבר יש בידי בית המשפט מידע מלא על התנהלות היחיד, מוצע לקבוע כי ההגבלות לא יוחלו באופן "אוטומטי" אלא בעקבות בחינה פרטנית.

(5) **קביעת חובה להשתתפות בתכנית המכשירה את היחיד להתנהלות כלכלית נכונה** – ההנחה שבבסיס חובה זו היא כי קריסתו הכלכלית של היחיד נובעת מטעויות בהתנהלותו הכלכלית הנובעות מהעדר ידע. על כן, מוצע כי בית המשפט יהיה רשאי לכלול במסגרת הצו לשיקום כלכלי חובת הכשרה להתנהלות כלכלית נכונה ליחיד.

(6) **היקף החובות שמהם יופטר היחיד** – הפטר היחיד על חובותיו כולל את מרבית חובותיו אך לא את כולם. לגבי סוג אחד של חובות לא ניתן לקבל הפטר בכלל (למשל, תשלומים עונשיים), לגבי סוג אחר, ההפטר תלוי בשיקול דעתו של בית המשפט (למשל, תשלום פיצויים לנפגע עבירה לפי סעיף 77 לחוק העונשין). יש חשיבות רבה לקביעת היקף החובות שמהם לא יופטר היחיד, על מנת שתהיה ליחיד ולכל בעלי העניין בהליך תמונה ברורה לגבי משמעותו של הצו ותוצאותיו. חשוב לציין כי למעט החובות החריגים שמהם לא יופטר היחיד, אזי ההפטר יחול על כלל חובותיו של היחיד, אף אם עניינם לא הובא בפני הנאמן. זאת בכפוף להוראות סעיף 176 להצעה המאפשר ביטול ההפטר, בין היתר, אם "התגלו עובדות חדשות" שאילו היו ידועות לבית המשפט היו מובילות אותו להאריך את תקופת התשלומים.

לדין:

לעניין סעיף-קטן (5) – בכל הנוגע ל"הכשרה להתנהגות כלכלית נכונה" נאמר בדברי ההסבר להצעת החוק כי "בכוונת משרד המשפטים לקבוע מנגנון מסודר להכשרות כלכליות אלה". ואולם, ראוי לקבל מענה לשורה של שאלות המתעוררות ביחס להכשרה זו, למשל, מה היקפה של הכשרה כלכלית כאמור? מה צפויים להיות התכנים שיועברו בה? האם ניתן יהיה לקבל פטור מההכשרה? האם הקורס יהיה בתשלום? מכיוון שמדובר בדרישה חריגה ופטרנליסטית במהותה, אנו סבורים כי תכנית הכשרה שכזו צריכה להיקבע בכללים, המאושרים על ידי הוועדה, וכי יש מקום לשקול אם ניתן להעניק תמריצים חיוביים למשתתפים בקורס.

כמו כן, יש מקום לשקול להבנות את שיקול הדעת של בית המשפט אשר יורה על שליחת היחיד להכשרה מסוג זה כאשר "הנסיבות שהובילו לחדלות הפירעון" מצביעות על כך שתהיה תועלת בכך מבחינת היחיד.

סעיף 162 המוצע: חובת התשלומים וגובהם

סימן ב': חובת תשלומים

חובת התשלומים 162. (א) בסעיף זה – וגובהם

"כושר השתכרות", של היחיד – כושר השתכרותו של היחיד מעבודה ומכל מקור אחר, המחושב על בסיס כללים שיקבע השר, באישור ועדת החוקה, ובהתאם לנסיבותיו האישיות של היחיד;

"דמי המחיה" – הסכום הדרוש ליחיד לצורך מחיה בכבוד, שלו ושל התלויים בו, המחושב על בסיס **כללי המחיה בכבוד** ובהתאם לנסיבותיו האישיות של היחיד. השר יקבע כללים לענין זה, ובכלל זה לענין ההתחשבות בהכנסתו של בן זוגו של היחיד והתלויים בו.

(ב) בית המשפט יטיל על היחיד חובת תשלומים לקופת הנשייה, בהתאם להוראות אלה:

(1) גובה התשלומים ייקבע על בסיס כושר ההשתכרות של היחיד לאחר שהופחתו ממנו דמי המחיה;

(2) על אף הוראות פסקה (1), **לא היו ליחיד חובות שאינם בני הפטור**, רשאי בית המשפט לקבוע כי גובה התשלומים ייקבע כשיעור מכושר השתכרותו של היחיד, גם אם הסכום שיוותר בידו עולה על דמי המחיה, אם מצא כי יהיה בכך כדי לתמרץ את היחיד להגדיל את הכנסתו;

(3) אין בהוראת סעיף זה כדי לגרוע מהוראות סעיפים 303 או 311 לחוק הביטוח הלאומי או מהוראה בחיקוק אחר המחילה את הסעיפים האמורים או הקובעת הסדר דומה להסדר הקבוע בהם.

הערות:

- תכנית הפירעון של היחיד מבוססת על **הנכסים המצויים בבעלותו** בעת מתן הצו או שיגיעו לידיהו במהלך תקופת צו התשלומים, וכן על **חובת התשלומים מהכנסתו השוטפת**. סעיפים 162 ו-163 להצעת החוק עוסקים בחובת התשלומים של היחיד וקובעים הוראות לענין גובה התשלומים ומשך תקופת התשלומים. לצורך זה מוגדרים מספר מונחים בהצעת החוק:
- **"כושר ההשתכרות", של היחיד** – כושר ההשתכרות של היחיד אינו השתכרותו בפועל אלא **פוטנציאל ההשתכרות** שלו בעת מיצוי. מטבע הדברים מדובר בנתון שקשה להעריכו. מוצע כי השר יקבע כללים שיסייעו לבית המשפט בקביעת פוטנציאל זה, וכן מובהר כי הכללים אמורים להיות כלי מסייע ולא אמורים להחליף את שיקול הדעת של בית המשפט.
- **"דמי מחיה"** – כאמור, דמי המחיה הם הסכום הדרוש ליחיד לצורך קיום בכבוד, המחושב על בסיס כללי המחיה בכבוד (ראו סעיף 157 המוצע). גם בהקשר זה מוצע כי בית המשפט יקבע את הסכום הסופי, תוך שהוא נעזר בכללים ומתאימם לנסיבותיו האישיות של היחיד.
- מוצע לקבוע כי בית המשפט יקבע את חובת התשלומים של היחיד **על בסיס כושר ההשתכרות של היחיד לאחר שהופחתו ממנו דמי המחיה**. בדברי ההסבר מובהר כי ההסדר המוצע ולפיו משכורתו של החייב תגיע לידיהו והוא ישלם מתוכה את חובת התשלומים המוטלת עליו, מפשטת את ההליך, מותירה לו עצמאות רבה יותר ומגינה על פרטיותו. לכן, היא הועדפה על פני האפשרות שמשכורתו של היחיד תשולם לקופת הנשייה, ומתוכה יועברו ליחיד דמי המחיה שהוא זכאי להם.
- עוד מוצע להעניק לבית המשפט את האפשרות להותיר בידי החייב **סכום הגדול מדמי המחיה**, אם הוא סבור כי יהיה בכך כדי לתמרץ את היחיד להגדיל את הכנסתו, **ובלבד שליחיד אין חובות שאינם בני הפטור**. הקביעה היא על דרך של קביעת אחוז מההכנסה שיוותר בידיהו של היחיד.

- עוד מוצע לקבוע כי בית המשפט לא יפגע בגמלאות המשולמות לחייב לפי סעיפים 303 או 311 לחוק הביטוח הלאומי (או הסדרים דומים). עם זאת, גמלאות אלה נלקחות בחשבון בעת חישוב הסכום שנותר בידי היחיד.

לדין:

1. האם ניתן לקבל פירוט באשר לתוכנם של הכללים שאמורים להיקבע לחישוב "כושר ההשתכרות" ו"דמי המחיה" של החייב?
2. האם אין מקום להוסיף התייחסות בכללים לאופן חישוב דמי המחיה של היחיד, תוך התחשבות בהכנסתו של בן זוגו והתלויים בו?
3. אם ההנחה היא שיש לאפשר לחייב במצבים מסוימים לקבל סכום העולה על דמי המחיה שלו אם יש בכך כדי לתמרץ אותו להגדיל את השתכרותו ולתרום לכלל הנושים, מדוע יש לשלול אפשרות זו כשיש לו חובות שאינם בני הפטר, ולא לאפשר לבית המשפט לקחת זאת בחשבון במכלול שיקוליו?

סעיף 163 המוצע: תקופת התשלומים

- תקופת התשלומים 163. (א) תקופת התשלומים תהיה שלוש שנים ממועד מתן הצו לשיקום כלכלי.
- (ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), רשאי בית המשפט לקבוע, בצו לשיקום כלכלי, מטעמים שיירשמו, תקופת תשלומים קצרה משלוש שנים אם התקיימו בחייב נסיבות אישיות המצדיקות זאת.
- (ג) על אף הוראות סעיף קטן (א) רשאי בית המשפט לקבוע, בצו לשיקום כלכלי, תקופת תשלומים ארוכה משלוש שנים אם מצא כי מתקיים אחד מאלה:
- (1) במהלך הליכי חדלות הפירעון, היחיד עשה אחד מאלה:
    - (א) נהג בחוסר תום לב, במטרה לנצל לרעה את ההליכים;
    - (ב) לא שיתף פעולה עם הנאמן או הממונה;
    - (ג) הפר את ההגבלות שהוטלו עליו באופן שהיה עלול לפגוע בהליך חדלות הפירעון או בקופת הנשייה;
  - (2) ליחיד חוב שמתקיים לגביו אחד מאלה:
    - (א) הוא נוצר כתוצאה מהתחייבות או התקשרות בעסקה בהיקף משמעותי שביצע היחיד בעת שידע או שהיה עליו לדעת כי קיים סיכוי גבוה-סביר שלא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו;
    - (ב) הוא נוצר כתוצאה מהזנחה חמורה בניהול ענייניו הכלכליים של היחיד;
    - (ג) מקורו בחובת תשלום פיצויים לפי סעיף 77 לחוק העונשין;
  - (3) היחיד ביצע פעולה כאמור בסעיפים 219 עד 221 במטרה להעדיף נושה על פני נושים אחרים, לגרוע נכסים מקופת הנשייה או להבריח נכסים;

(4) ניתן לגבי היחיד צו לפתיחת הליכים אחר בשבע השנים שקדמו לתחילת הליכי חדלות הפירעון⁴.

(ד) מצא בית המשפט כי מתקיים תנאי מהתנאים להארכת תקופת התשלומים כאמור בסעיף קטן (ג)(1) עד (3), בשל מעשה של היחיד שנעשה בנסיבות חמורות או בחוסר תום לב, רשאי הוא לקבוע תקופת תשלומים שאינה קצובה בזמן.

(ה) מצא בית המשפט כי מתקיימות לגבי היחיד נסיבות כלכליות מיוחדות וחריגות שבשלהן אין זה צודק לקבוע תקופת תשלומים של שלוש שנים בלבד, וכי תקופה זו אינה מביאה לאיזון הראוי בין זכות הנושים לפירעון חובם לבין הצורך בשיקומו הכלכלי של היחיד, רשאי הוא לקבוע תקופת תשלומים ארוכה יותר גם אם לא מתקיימים התנאים שבסעיף קטן (ג).

הערות:

- **סעיף-קטן (א)** – מאחר שפוטנציאל השתכרותו של החייב ודמי המחייה שלו, הם נתונים יציבים יחסית, ההכרעה הערכית העיקרית ביחס להליך חדלות הפירעון של יחיד היא לגבי **משך תקופת התשלומים**. ברירת המחדל המוצעת בהצעת החוק היא קביעתה של תקופת תשלומים בת **שלוש שנים**, ממנה יכול בית המשפט לסטות בנסיבות המנויות בסעיף.
- **ואולם, חשוב לשים לב כי בפועל תקופת התשלומים המוצעת נמשכת כארבע שנים**, כי התשלומים מתחילים למעשה עם "פתיחת הליכי חדלות הפירעון" (בהתאם לסעיף 156). כלומר: גם בתקופת הביניים שעד גיבוש הצו לשיקום כלכלי, משלם החייב מדי חודש מתוך משכורתו לקופת הנשייה.
- קביעת תקופת תשלומים של שלוש שנים פורמאלית (ולמעשה ארבע שנים) ולא תקופה ארוכה יותר, היא קביעה ערכית, המשקפת את השינוי התפיסתי שבהצעת החוק ולפיה היחיד אינו אשם באופן מלא ובלעדי במצבו הכלכלי, שכן מצב זה יכול להיגרם בשל "תאונה כלכלית". על כן, מנסה הצעת החוק למצוא את האיזון בין החשש מ"הסיכון המוסרי" של מתן הקלת יתר לחייבים שאינם משלמים את חובותיהם ובין החשש מהרתעה עודפת של יחידים מנטילת אשראי.
- **סעיף קטן (ב)** – מוצע כי בית המשפט יוכל לקבוע תקופה **קצרה יותר** מברירת המחדל, אם יש נסיבות **אישיות** של החייב המצדיקות זאת, למשל מחלה קשה.
- **סעיף קטן (ג) + (ה)** – מוצע כי בית המשפט יוכל לקבוע תקופה **ארוכה יותר** מברירת המחדל, בהתקיים אחת מהנסיבות המנויות בסעיף. חלק מהנסיבות מבוססות על הסייגים למתן צו הפטר המופיעים בדין הקיים (סעיף 63 לפקודת פשיטת הרגל⁴). ניתן לחלק נסיבות אלה **לארבע קטגוריות**:

⁴ על-פי סעיף 63 לפקודת פשיטת הרגל ניתן להימנע ממתן הפטר, לעכב מתן הפטר או לקבוע תנאים מסוימים (המפורטים בסעיף) למתן הפטר בהתקיים אחד מאלה:

- (1) במהלך פשיטת הרגל נהג החייב בחוסר תום לב, במטרה לנצל לרעה את הליכי פשיטת הרגל;
- (2) פושט הרגל לא ניהל כמקובל וכיאות לעסקו פנקסי חשבונות המראים במידה מספקת את פעולותיו העסקיות ומצבו הכספי בשלוש השנים שבתכוף לפני פשיטת רגלו;
- (3) פושט הרגל קיבל עליו חבויות חדשות או התחיל בעסקים חדשים בעת שידע שהוא חדל פרעון ומבלי שהיה לו יסוד סביר להניח שיוכל לעמוד בהתחייבויותיו;
- (4) (נמחקה);
- (5) פושט הרגל לא תירץ באופן מניח את הדעת מדוע היה לו הפסד או חסר כדי עמידה בחבויותיו;
- (6) פושט הרגל גרם או תרם לפשיטת רגלו בעסקאות נמהרות או מסוכנות, בפזרנות בלתי מוצדקת באורח חייו, בהימור, או בהזנחה פושעת של עניני עסקיו;
- (7) פושט הרגל גרם לנושיו הוצאה מותרת על ידי הגנה קנטרנית או מרגיזה בפני תובענה שהגישו נגדו בצדק;

- **התנהלות לא נאותה של החייב במהלך ההליכים** – התנהגות בחוסר תום לב, אי שיתוף פעולה עם הנאמן או הפרת ההגבלות שהוטלו עליו.
- **התנהלות לא נאותה של היחיד לפני פתיחת ההליכים** – העדפת נושים, גריעת נכסים מקופת הנשייה או הברחת נכסים.
- **חובות שיצירתם נגועה בפגם בהתנהלותו של היחיד** – חובות שהוא צבר בעת שידע (או היה עליו לדעת) שיש סיכוי סביר שלא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו; חוב שנוצר כתוצאה מהזנחה חמורה בניהול ענייניו הכלכליים של היחיד; חוב שמקורו בפיצוי לנפגעי עבירה.
- **התקיימות של נסיבות כלכליות מיוחדות** – סעיף סל - נסיבות שבגללן אין הצדקה להסתפק בחובת תשלומים של שלוש שנים.

לדיון:

1. לעניין התנהלות של היחיד במהלך הליכי חדלות הפירעון המצדיקה הארכת תקופת התשלומים - האם הפרת המגבלות לא צריכה להיות הפרה חמורה בנסיבות העניין, כזאת שהייתה עלולה לפגוע בהליכים או בקופת הנשייה?
2. לעניין התנהלות היחיד קודם להליכי חדלות הפירעון המצדיקה הארכת תקופת התשלומים - האם החלופה שעניינה התקשרות "בעת שידע או שהיה עליו לדעת כי קיים סיכוי סביר שלא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו" אינה עמומה מדי ורחבה מדי? לרוב, הליך ההידרדרות לחדלות פירעון הוא הדרגתי. אין בהכרח נקודת זמן ברורה שבה החייב מבין שיש "סיכוי סביר" שיגיע לחדלות פירעון. הדברים אמורים במיוחד בהתחשב בכך שהחלופה מסתפקת בכך ש"היה עליו לדעת" שיש סיכוי סביר לכך.

- **סעיף קטן (ד) – מוצע לקבוע כי אם התקיים אחד מהתנאים המתוארים לעיל בנסיבות מחמירות במיוחד או בחוסר תום לב של היחיד, יוכל ביהמ"ש לקבוע ליחיד תקופת תשלומים שאינה קצובה בזמן.** יש לשים לב שהוראת הסעיף המוצע לעניין תום הלב, משנה את העיתוי שבו בוחנים את תום ליבו של היחיד. בניגוד לדין הקיים שבו הבחינה נעשית בעת הכניסה להליך חדלות הפירעון, על-פי הנוסח המוצע הבחינה תיעשה בנקודת היציאה מההליך ביחס למועד קבלת ההפטר. חידוש זה עולה בקנה אחד עם הפסיקה העדכנית בנושא (ע"א 307/12 בלום נ' הכנ"ר).
- בדברי ההסבר מובהר שיש מספר טעמים התומכים בבחינת תום הלב דווקא בעת קבלת ההפטר ובכלל זה, המידע שנצבר בהליך מאפשר בחינה טובה יותר של תום הלב של החייב; בחינה במועד זה מעניקה יותר גמישות מקביעה בפתח ההליך אם לאפשר כניסה להליך חדלות פירעון; ההליך נפתח על ידי ערכאה מינהלית, בעוד שראוי שהחלטה בעניין תום לב תיעשה על-ידי ערכאה שיפוטית.
- יש לציין שבסעיף 171 להצעה מוענקת סמכות כללית לבית המשפט להחליט על קיצור תקופת התשלומים, לבקשת היחיד ולאחר שניתנה הזדמנות לנושים, לנאמן ולממונה להביע את עמדתם בעניין.

(8) פושט הרגל גם או תרם לפשיטת רגלו כאשר נטל עליו הוצאה בלתי מוצדקת בהגשת תובענה קנטרנית או מרגיזה;
 (9) תוך שלושת החדשים שקדמו לצו הכינוס, שעה שפושט הרגל לא היה יכול לפרוע את חובותיו במועדם, הוא העדיף נושה שלא כשורה;
 (10) (נמחקה);
 (11) פושט הרגל הוכרז פושט רגל בחמש השנים שקדמו למועד מתן צו הכינוס;
 (12) פושט הרגל היה אשם במרמה או בהפרת נאמנות במרמה.

סעיף 164 המוצע: הכללת נכסי היחיד בקופת הנשייה בתקופת התשלומים

הכללת נכסי היחיד 164. (א) כל נכס שיוקנה ליחיד בתקופת התשלומים ייכלל בנכסי קופת הנשייה, למעט בקופת הנשייה נכס כאמור בסעיף 217. בתקופת התשלומים

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), השתכרות היחיד מעבודה או מכל מקור אחר שעל בסיסה נקבעו התשלומים כאמור בסעיף 162(ב), לא יראו אותה כחלק מנכסי קופת הנשייה.

(ג) בית המשפט רשאי להורות כי נכסים מסוימים ייכללו בקופת הנשייה אף אם יוקנו ליחיד לאחר תום תקופת התשלומים.

הערות

- בסעיף זה מוצע לקבוע מהם נכסי היחיד שייכללו בנכסי קופת הנשייה וישמשו לפירעון חובות העבר של היחיד, וקובע את הכלל ולפיו תקופת התשלומים גם קובעת לעניין המועדים שבהם יכללו נכסים בקופת הנשייה. כעקרון, רק נכסים שיגיעו לידי חייב במהלך תקופת התשלומים יתווספו לקופת הנשייה (וזאת למעט הנכסים המפורטים בסעיף 217 להצעה). בנוסף, אין רואים את השתכרות היחיד כחלק מקופת הנשייה, שכן זו כבר שימשה בסיס לקביעת צו התשלומים.
- עם זאת, בסעיף נקבע חריג שבשיקול דעת, ולפיו בית המשפט יכול להורות כי נכסים מסוימים יכללו בקופת הנשייה אף אם יוקנו ליחיד לאחר תום תקופת התשלומים, למשל, אם החייב אמור לקבל סכום כסף משמעותי בסמוך לאחר סיום תקופת התשלומים.

סעיף 165 המוצע: העברת סכומים נוספים או נכסים לידי היחיד

העברת סכומים 165. (א) הממונה רשאי לאשר לנאמן להותיר בידי היחיד, נוסף על דמי המחיה כאמור נוספים או נכסים בסעיף 162(ב)1, סכומים נוספים מתוך השתכרות היחיד מעבודה או מכל מקור אחר, לידי היחיד הדרושים ליחיד או לתלויים בו, אם מצא כי הדבר מוצדק בנסיבות העניין.

(ב) בית המשפט רשאי, לאחר שנתן לנושים הזדמנות להשמיע את טענותיהם, לאשר לנאמן להעביר לידי היחיד סכומים או נכסים מתוך נכסי קופת הנשייה, אם הם דרושים ליחיד או לתלויים בו ובית המשפט מצא כי הדבר מוצדק בנסיבות העניין.

הערות:

הותרת "דמי מחייה" בידי היחיד נועדה לאפשר לו קיום בכבוד. אך לעיתים דמי המחיה שנקבעו אינם מספיקים לו. בהתאם מוצע במסגרת הסעיף לקבוע שני מסלולים המאפשרים להעביר לידי היחיד סכומים נוספים, אם הם "דרושים" לו או לתלויים בו, והדבר "מוצדק בנסיבות העניין": אם הסכומים מגיעים ממשכורתו של החייב, אזי ההחלטה מתקבלת על-ידי הממונה. לעומת זאת, אם הסכומים מגיעים מקופת הנשייה, אזי ההחלטה צריכה להתקבל על-ידי בית המשפט, לאחר שניתנה הזדמנות לנושים להשמיע את טענותיהם בעניין.

לדיון:

1. האם לא ראוי לקבוע מנגנון המאפשר **גם לנאמן** להעביר סכום נוסף לידי החייב, בהתקיים נסיבות מיוחדות המצדיקות כן, למשל בשל דחיפות?
2. האם לא ראוי להבהיר שבית המשפט יכול לתת אישור **משולב** - להעביר לחייב סכומים גם ממשכורתו וגם מקופת הנשייה, כדי לחסוך את הצורך בשתי בקשות נפרדות?

סעיף 166 המוצע: העברת הכנסה שוטפת ישירות לנאמן

- העברת הכנסה שוטפת ישירות לנאמן
166. (א) לא העביר היחיד תשלום מהתשלומים במועד, רשאי בית המשפט, לבקשת הנאמן, להורות למי שמשלם ליחיד את ההכנסה שממנה על היחיד לשלם את התשלומים, להעבירה, במהלך תקופת התשלומים, ישירות לנאמן.
- (ב) הורה בית המשפט כאמור בסעיף קטן (א), יעביר הנאמן לקופת הנשייה את התשלומים בהתאם להוראות הצו לשיקום כלכלי ואת היתרה יעביר לידיו של היחיד.

הערות: סעיף 162 המוצע קובע כי ברירת המחדל היא כי משכורתו של החייב תגיע לידי, והוא יידרש להפריש חלק ממנה כתשלום לקופת הנשייה. ואולם, אם היחיד אינו מקיים כנדרש את צו התשלומים, אין עוד הצדקה להותרת ההסדר על כנו. במצב זה מוצע לאפשר לבית המשפט לקבוע כי המשכורת תועבר ישירות לנאמן, והוא יפריש מתוכה את דמי המחייה לחייב.

סימן ג': הפטר לאלתר

סעיף 167 המוצע: הפטר לאלתר

- הפטר לאלתר
167. (א) יחיד שכושר ההשתכרות שלו אינו עולה על דמי המחיה ולא מתקיים לגביו תנאי מהתנאים שבשלהם ניתן להאריך את תקופת התשלומים **לפי סעיף 163(ג)**, לא יטיל עליו בית המשפט חובת תשלומים וייתן לו הפטר כאמור בפרק ט', לאלתר.
- (ב) נתן בית המשפט ליחיד הפטר לאלתר, רשאי הוא להורות כי כל הנכסים שיוקנו ליחיד, למעט השתכרותו מעבודה או מכל מקור אחר, בתקופה שיוורה ושלא תעלה על שלוש השנים ממועד מתן הצו לשיקום כלכלי, או חלק מהנכסים כאמור, ובנסיבות חריגות גם לתקופה העולה על שלוש שנים, ייכללו בנכסי קופת הנשייה, בכפוף למגבלות שבסעיף 164(א) ו-(ב).
- (ג) הפטר **לאלתר** יינתן ליחיד לא יותר מפעם אחת בשבע שנים.
- (ד) בסעיף זה, "כושר השתכרות" ו"דמי המחיה" – כהגדרתם בסעיף 162(א).

הערות:

- מוצע להסמיך את בית המשפט לפטור את החייב מחובותיו **באופן מיידי**, ללא דיחוי או תקופת תשלומים, בהתקיים כמה תנאים: (1) כושר ההשתכרות של היחיד אינו עולה על דמי המחיה הדרושים לו; (2) ההתנהלות שלו אינה נכללת בגדר אחת מהנסיבות שבהן יש הצדקה להאריך את תקופת התשלומים (התנהלות "לא ראויה" מצדו של החייב); (3) לא ניתן לחייב הפטר לאלתר בתקופה של שבע שנים הקודמות (זאת כדי למנוע שימוש עודף בהליך חדלות הפירעון).
- מובהר כי אם ביהמ"ש נתן ליחיד הפטר לאלתר, הוא רשאי להורות כי נכסים שיוקנו לו בתקופה עתידית (מוצע לקבוע שלוש שנים) ממועד הצו לשיקום כלכלי ייכללו בנכסי קופת הנשייה. ואולם, אין להחיל את ההוראה על נכסים שאין להכלילם בנכסי קופת הנשייה.

לדין:

- האם נכון להגביל לשלוש שנים את התקופה שבה נכסים שיוקנו לאחר ההפטר ייכללו בנכסי קופת הנשייה? יש לשים לב לכך שאילו לא היה מקבל הפטר, אזי צו התשלומים לבדו היה חל במשך שלוש שנים ולאחריו ניתן היה להחיל עליו את סעיף 164(ג) ולהאריך את התקופה שבה נכסים נכללים בקופת הנשייה?
- האם אין מקום להבהיר כי ה"תפיסה" של נכסים לאחר מתן ההפטר לא תחול על השתכרות?
- האם הגיוני למנוע באופן גורף מתן הפטר מיידי כאשר החייב נהג באופן "לא ראוי" (אחת הנסיבות הנכללות בסעיף 163(ג) להצעה), או כאשר ניתן הפטר לאלתר בשבע השנים הקודמות? הרי אם כושר ההשתכרות של החייב הוא כה נמוך אין כל תועלת ב"ענישתו". מעבר לכך, חלק מהנסיבות (למשל, סעיף 164(ג)(2)(א) ו-(ב) להצעה) עוסקים במצבים שבהם אין "אשם מוסרי" מצדו של החייב. האם לא כדאי לשקול להתנות מתן פטור לאלתר גם במצבים אלה בכך שהתקופה שבה ייכללו נכסים עתידיים בקופת הנשייה תהיה ארוכה יותר?
- האם ההגבלה צריכה לחול רק כאשר ניתן הפטר לאלתר בשבע השנים האחרונות, ולא הפטר כלשהו?

סימן ד': יישום הצו לשיקום כלכלי ושינוי

סעיף 168 המוצע: יישום הצו לשיקום כלכלי

יישום הצו 168. הנאמן יפעל ליישום הצו לשיקום כלכלי ויפקח על עמידתו של היחיד בתנאי הצו. לשיקום כלכלי

הערות:

מוצע כי הנאמן יפעל ליישום הצו, ובכלל זה יטפל בנכסי קופת הנשייה, מימושם וחלוקתם, וכן יפקח על עמידת היחיד בתנאי הצו.

סעיף 169 המוצע: הסרת הגבלה באופן זמני

הסרת הגבלה באופן זמני | 169. (א) הממונה רשאי, לבקשת **הנאמן או** היחיד ולאחר שנתן לנושים הזדמנות להשמיע את טענותיהם, להסיר באופן זמני הגבלה אחת או יותר מההגבלות שנקבעו בצו לשיקום כלכלי, **או לקבוע כי ההגבלה תחול באופן חלקי (בסעיף זה – הסרת מגבלה זמנית)** אם מצא כי הדבר מוצדק בנסיבות העניין.

(ב) הממונה רשאי להתנות את הסרת ההגבלה בתנאים שיוורה ובכלל זה בהפקדת ערבות.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), סבר הממונה כי הסרת ההגבלה נחוצה באופן מיידי, רשאי הוא להסירה לזמן שייקבע גם בלי שנתן לנושים הזדמנות להשמיע את טענותיהם; הסיר הממונה הגבלה לפי סעיף קטן זה, יודיע על כך לנושים בהקדם האפשרי.

הערות:

בתקופת התשלומים חלות על החייב מגבלות מסוימות. ואולם, לעתים במהלך השנים שבהם חלה חובת התשלומים יש צורך בצמצום או הסרת אחת המגבלות. הסעיף המוצע, המקביל לסעיף 143, מסמיך את הממונה, לאחר שנתן הזדמנות לנושים להביע את דעתם, להסיר את המגבלות אם מצא כי הדבר מוצדק בנסיבות העניין. כמו בסעיף 143 המוצע, גם בסעיף זה ניתנת אפשרות לממונה להסיר הגבלה בלא לשמוע את עמדת הנושים, אם סבר כי ההסרה נחוצה באופן מיידי.

סעיף 170 המוצע: שינוי הצו לשיקום כלכלי

שינוי הצו לשיקום 170. (א) בית המשפט רשאי, לאחר ששקל את עמדת הנאמן והממונה בעניין, לשנות את כלכלי הצו לשיקום כלכלי, אם נשתנו הנסיבות או התגלו עובדות חדשות, ובכלל זה רשאי הוא –

(1) לקצר את תקופת התשלומים אם מצא כי מתקיימות לגבי היחיד נסיבות אישיות מיוחדות כאמור בסעיף 163(ב);

(2) להאריך את תקופת התשלומים לתקופה נוספת או לקבוע כי תקופת התשלומים לא תהיה קצובה בזמן, אם מצא כי מתקיימים התנאים שבסעיף 163(ג) או (ד);

(3) לתת ליחיד הפטר לאלתר אם מצא כי מתקיימים התנאים שבסעיף 167.

(ב) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), רשאי בית המשפט להאריך את תקופת התשלומים אם מצא כי היחיד לא קיים תנאי מתנאי הצו לשיקום כלכלי ובכלל זה אם אינו עומד בחובת התשלומים הקבועה בצו.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), בקשה לשינוי גובה התשלומים בשל שינוי הנסיבות או גילוי עובדות חדשות תוגש לממונה, והוא מוסמך להחליט בה.

(ד) יחיד שנקבעה לו תקופת תשלומים, לא ימירם בתשלום חד-פעמי או בתשלומים גבוהים יותר המשתלמים במהלך תקופה הקצרה מתקופת התשלומים שנקבעה בצו לשיקום כלכלי, אלא בדרך של הגשת בקשה לשינוי הצו לבית המשפט; בית המשפט רשאי לאשר שינוי כאמור רק אם הוכח להנחת דעתו כי המקור לתשלום אינו מנכסי קופת הנשייה.

(ה) בית המשפט והממונה יקבלו החלטה לפי סעיף זה לאחר שניתנה לנושים הזדמנות להשמיע את טענותיהם.

הערות:

- **לסעיפים קטנים (א) ו-(ב)** – מוצע לקבוע כי בית המשפט יהיה רשאי לשנות את הצו לשיקום כלכלי אם השתנו הנסיבות או התגלו עובדות חדשות מאז מועד מתן הצו, לרבות נסיבות אישיות המצדיקות את קיצור תקופת התשלומים, נסיבות המצדיקות הארכת תקופת התשלומים אם היחיד אינו עומד בחובותיו לפי הצו, או נסיבות המובילות למסקנה כי יש לתת הפטר לאלתר.
- **לסעיף קטן (ג)** – בניגוד לסמכות לשינוי הצו לשיקום כלכלי שניתנת **לבית המשפט** (הגורם שנתן אותו), מוצע לקבוע כי הסמכות לשנות את גובה התשלומים תינתן **לממונה**. זאת בשביל לייעל את הטיפול בכך, נוכח השינויים התכופים שעשויים להתרחש בעניין זה, והרצון להקל על העומס המוטל על בית המשפט.
- **לסעיף קטן (ד)** – על-פי דברי ההסבר, כיום קיימת פרקטיקה בה לאחר קביעת צו התשלומים מציע החייב לשלם לנושים את סכום החוב באופן מיידי ומהווך, או מציע להגדיל את התשלומים על מנת לצמצם את תקופת התשלומים. פרקטיקה זו יכולה להיטיב הן עם החייב (אשר משלם סכום נמוך יותר ויוצא לדרך חדשה ללא מגבלות, מהר יותר) והן לנושים (שזוכים לתשלום חלק מהחוב בתקופה קצרה יותר). עם זאת, קיים חשש כי תשלום זה מגיע מנכסים שהחייב העלים מקופת הנשייה. לכן מוצע לקבוע ששינוי כאמור יחייב אישור לשינוי הצו בידי בית המשפט, וכי זה יאשר את השינוי רק אם הוכח להנחת דעתו שמקור הכספים אינו מנכסי קופת הנשייה.
- **סעיף קטן (ה)** – מובהר כי בית המשפט והממונה יקבלו החלטה לפי סעיף זה רק לאחר שניתנה לנושים הזדמנות להשמיע את טענותיהם.